

פרק 4: ניצולי המשטר הנאצי

שאלות אחדות בשאלון הסקר נוסחו במטרה לאתר את ניצולי השואה בישראל. זו הפעם הראשונה בה נשאל מדגם מייצג של האוכלוסייה המבוגרת המתגוררת בקהילה בישראל על חשיפתם למשטר הנאצי.

לפי תוצאות הסקר, מעל שליש (35%) מכלל האוכלוסייה היהודית בני 60 ומעלה בישראל בשנת 1998 – שהם יותר מ-223 אלף אנשים – דיווחו שחיו במדינה שהייתה תחת המשטר הנאצי, או במדינה שהייתה תחת השפעה ישירה של המשטר הנאצי.

בין כלל האוכלוסייה היהודית בני 60 ומעלה בישראל בשנת 1998:

- 77% מילידי אירופה¹
- 47% מילידי בריה"מ לשעבר שעלו לישראל עד לשנת 1989
- 28% מילידי בריה"מ לשעבר שעלו החל בשנת 1990
- 9% מילידי מדינות אסיה ואפריקה

היו חשופים באופן ישיר למשטר הנאצי, והם ניצולי השואה.

כמעט 40% מהניצולים היו מתחת לגיל 18 בסיום מלחמת העולם השנייה, מחציתם ילדים מתחת לגיל 13. 30% מהניצולים בישראל ב-1998 הגיעו לארץ עד לשנת קום המדינה (1948). עוד 22% מהם הגיעו לישראל בחמש השנים הראשונות אחרי קום המדינה (1949-1953).

מעל מחצית (116 אלף אנשים) מבני ה-60 ומעלה בישראל בשנת 1998 אשר נחשפו למשטר הנאצי באופן ישיר, חוו אחד או יותר מהמצבים הבאים: 59 אלף שהו בגיטאות, 40 אלף במקומות מסתור, 50 אלף במחנות עבודה, 42 אלף במחנות ריכוז והשמדה.

גברים דיווחו על שהייה במחנה עבודה בשיעור כפול מנשים, ביתר המצבים לא נמצא הבדל בדיווח בין המינים. בעקבות תיאור מקום הימצאם של בני 60 ומעלה במהלך השנים 1933-1945 אותרו עוד 78 אלף ילידי אירופה ובריה"מ לשעבר, אשר נחשבים גם הם כניצולי המשטר הנאצי. הם אמנם דיווחו שלא היו חשופים למשטר הנאצי באופן ישיר, וזאת כי העתיקו את מקום מגוריהם לפני ובסמוך לפרוץ מלחמת העולם הראשונה, על מנת לברוח מהמשטר הנאצי.

כמעט 80% מהם (מעל 60 אלף אנשים) עלו לישראל מבריה"מ לשעבר החל בשנת 1990.

¹ לא כולל ילידי בריה"מ לשעבר.